

**НА АКТИВНА РАБОТА ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ РЕШЕНИЯТА НА
IV НАЦИОНАЛЕН КОНГРЕС НА БЪЛГАРСКИТЕ ГЕОГРАФИ**

Т. Христов

На 5, 6 и 7 октомври 1981 г. в МДУ „Ж. Кюри“ в курорта „Дружба“ край гр. Варна се проведе IV национален географски конгрес. Участваха общо 570 делегати и гости, в т. ч. от СССР, ГДР, Полша, Унгария, Куба, Франция, Великобритания и др.

Конгресът беше открит от председателя на Българското географско дружество чл.-кор. проф. Ж. Гълъбов. Бяха поднесени приветствия от МНП, БАН, СНР, СУ „Кл. Охридски“, БТС, ОНС — Варна, Българското геолошко дружество, Геолого-географския факултет, ИМИО — Варна, и от всички чуждестранни делегации. Прочетени бяха и няколко поздравителни телеграми.

На пленарното заседание през първия ден бяха изнесени следните доклади:

1. Развитие на географската наука след III конгрес и предстоящите задачи в светлината на XII конгрес на БКП — чл.-кор. проф. Ж. Гълъбов.
2. Екологизация на общественото производство в НР България и съвременната география — чл.-кор. проф. К. Мишев.
3. Ролята на географията при усъвършенствуване на териториалната организация на производителните сили — проф. П. Попов и ст. н. с. Р. Найденова.
4. Пропагандиране и внедряване на географските знания и научни постижения — проф. М. Мичев.

По време на пленарното заседание акад. Герасимов връчи грамоти на чл.-кор. проф. Ж. Гълъбов и на проф. П. Пенчев във връзка с избирането им за почетни членове на Географското дружество на СССР.

Проф. Гълъбов обяви за почетни членове на БГД летецът-космонавт Георги Иванов и доц. Гюла Дудащ от университета в Будапеща.

На пленарното заседание през първия ден доклад изнесе и акад. Герасимов на тема „Приносът на конструктивната география за оптимизация на въздействието на обществото върху околната среда“. Доклад изнесе и ст. н. с. Петър Коледаров на тема „Историко-

географски предпоставки за възникването на българската държава“.

Докладите и направените изказвания засегнаха основни проблеми и очертаха главните тенденции в развитието на географията.

Много активна и напрегната работа се извърши през втория ден, когато в 6-те секции бяха изнесени 101 доклада, а 32 бяха обявени като стендови. Докладите създадоха реална представа за научно-теоретичното равнище в съответната област на географското познание. Отличаваха се с голямото си тематично разнообразие, което през цялото време поддържаше интереса на слушателите.

Повечето от докладите бяха посветени на теоретични проблеми, но имаше доклади на общи и регионални теми, като преобладаваше тематиката за България. Не липсваха и доклади, разработени със съвременни методи.

Както в пленарните, така и в секционните доклади се подчерта един стремеж към засилване на търсенията по основни методологически проблеми, за откъсване от емпиризма, отраслевизма, експерсонализма и описанието. Друга характерна черта на докладите както на научните работници от университета и БАН, така и от КНИПИ ТУГА, Държавния комитет по планиране и други ведомства, изнесени от географи, икономисти и др., е застъпване на научни тези с голямо теоретично значение, и то с цел за изясняване и решаване на актуални социално-икономически проблеми. Ако в секциите по Геоморфология и картография, Климатология и хидрология и по География на туризма се доразвиваха идеите и направленията, очертани и утвърдени на II и III конгрес, в секциите по Ландшафтознание и опазване на природната среда пролича стремежът за изясняване на теоретико-методологическите основи на това ново научно направление на географията у нас и за усъвършенстване на методите на изследването и на учебните програми на преподаваните учебни дисциплини.

В секциите по География на населението и селищата и по География на стопанските отрасли и комплекси пролича необходимостта от комплексния подход към проблемите. Независимо че преобладаваха докладите за териториално-производствените комплекси, за населението на България и селищата на България, идеята за социологизация на икономическата география стана по-осезаема. В бъдеще се налага още по-ясно тематично и организационно отстояване на социално-икономическата география. Тя ще улесни обединяването на скромните ни сили — важно условие за постигане на по-големи резултати.

Развитието на географията в ширина и в дълбочина, т. е. нейната диференциация и теоретичен синтез, показва по безспорен начин, че явленията и процесите от взаимодействието на човешкото общество и природата са типично географски явления и процеси, а динамичните териториални системи като резултат на взаимодей-

ствието трябва да се възприемат като обект за изучаване от географията. В същност това са и дълбоките корени на единството на географията като наука и спецификата и „вътрешната логика“ за относителната самостоятелност на физическата и социалноикономическата география.

На пленарното заседание на третия ден в Методическата секция бяха изнесени 9 доклада по проблеми на учебното съдържание, за географските понятия, оптимизацията на обучението по география, проверката и оценката на знанията и др. В докладите и в изказванията се мотивира нуждата от застъпването на географията и особено на географията на България както в общообразователния цикъл, така и в направленията „Човек и природа“ и „Човек и общество“, а така също и в новия учебен курс „Опазване на природната среда“. На заседанието бяха направени и предложения за тематични научно-практически учителски конференции, за повече научни екскурзии с учителите по география в страната и чужбина и за някои промени в подготовката и провеждането на следващия конгрес.

На организационното пленарно заседание доц. П. Петров прочете отчетния доклад за дейността на БГД за периода между III и IV национален конгрес на географите в България.

Оправдан интерес и оживени дискусии предизвика отчетът на ръководството на дружеството. Бяха направени конструктивни изказвания и ценни препоръки за подобряване на организационното състояние, по отчетността, за разгръщане на научната работа и лекционната пропаганда, за издигане на обществения престиж на географската наука, за утвърждаване на географията като учебен предмет, за подобряване на научната и методичната подготовка на студентите по география, за повишаване квалификацията на учителите. Решителни и срочни мерки трябва да се вземат за създаването на филиал на БГД в София и да се активизира неговата дейност, за разширяване на творческите контакти с министерства и ведомства, за регулиране на кореспонденцията с филиалите, за подобряване на плановостта и отчетността. Изказани бяха пожелания за подобряване списването на дружествените издания — Известията и Проблемите на географията в НРБ, и особено на сп. География.

Конгресът прие и някои промени в устава. Реши се занапред целокупната дейност на географите в България да се организира от БГД, като висш негов орган да бъде конгресът, и др.

Конгресът утвърди Централен съвет от 63 души. На първото му заседание той избра за председател на БГД проф. Т. Христов. По негово предложение за Централно ръководство на БГД бяха избрани: зам.-председатели — ст. н. с. Ив. Вапцаров, проф. М. Георгиев и М. Русинчовска, за научен секретар — доц. М. Гловня и за членове: чл.-кор. проф. К. Мишев, проф. Т. Йорданов, ст. н. с. Цв.

Михайлов, ст. н. с. Х. Тишков, гл. спец. Н. Боянов и доц. Здр. Демерджиев. За ревизионна комисия бяха избрани гл. ас. Ангел Велчев — председател, и членове Йордан Савов и Вера Неделчева.

Четвъртият конгрес на българските географи изпрати телеграма до ЦК на БКП, в която се изрази готовност за още по-активна дейност, за развитие на географската наука, за утвърждаване на конструктивното ѝ направление, за по-голям реален принос в изграждането на зряло социалистическо общество в нашата родина НР България.

РЕЗОЛЮЦИЯ

НА ЧЕТВЪРТИЯ НАЦИОНАЛЕН КОНГРЕС НА ГЕОГРАФИТЕ В БЪЛГАРИЯ

Периодът между Третия и Четвъртия конгрес на Българското географско дружество е богат на важни партийно-политически събития, които оказаха решаващо влияние върху неговата дейност. Тя премина под знака на решенията на Националната партийна конференция „За по-нататъшното усъвършенстване на социалистическата организация на труда и плановото ръководство на икономиката“ (1978 г.), Юлския пленум на ЦК на БКП „За по-широкото внедряване на основните направления на научно-техническия прогрес в народното стопанство в НРБ“ (1978), Пленума на ЦК на БКП „За развитие на образователното дело в НРБ“ (1979 г.), Първия конгрес на народната просвета (1980 г.) и Дванадесетия конгрес на БКП (1981 г.), който прие решенията за социално-икономическото и културното развитие на НРБ през Осмата петилетка и до 1990 г. Положително отражение върху работата на БГД дадоха и такива юбилейни чествувания като „1300-годишнината от образуването на българската държава“, 90-ата годишнина от създаването на Българската комунистическа партия и 25-ата годишнина от Априлския пленум на ЦК на БКП.

През последните пет години дейността на дружеството и цялата научна и учебна работа изпитваше и благотворното влияние на решенията на 23-ия световен географски конгрес, проведен в Москва през 1976 г. Московският конгрес и съветската географска школа насочиха нашето внимание към динамичните териториални системи, които се формират в резултат на взаимодействието на човешкото общество и природата — постановка, която обосновава както вътрешната логика на физическата и социално-икономическата география и тяхната относителна самостоятелност, така и единството на географията. Преосмислянето на обекта на географията позволи тематиката да се актуализира, като се насочи към по-значими социални и икономически проблеми и да се прилагат по-ефективни методи на изследване.

През отчетния период българската географска общественост разгърна широка научно-изследователска и учебно-преподавателска дейност за изпълнение на програмата, начертана от Третия национален конгрес. В резултат на това основните задачи, залегнали в тази програма, са изпълнени. Резюмирани накратко, успехите са следните:

Задълбочиха се интеграционните процеси в дейността на ГИ на БАН и специалност География при ГГФ на СУ „Климент Охридски“; повиши се теоретико-методологическото и методическото равнище на научните изследвания; засили се връзката на науката с практиката.

Умножиха се успехите на училищната география; въведе се новото учебно съдържание и се написаха нови, по-издържани учебници.

Разшири се международното научно сътрудничество и активно участие на българските географи в международни научни форуми.

Подобри се издателската дейност, повиши се научното равнище на географските периодични издания и се разшири пропагандирането на географските знания чрез средствата за масова информация.

Основаха се седем нови филиала на БГД и техният брой достигна 20, подобри се координацията между дейността на централното ръководство и тази на дружествените клонове, разшириха се творческите инициативи на някои от филиалите на БГД.

Наред с безспорните успехи в цялостната дейност на Българската географска общественост в периода между третия и четвъртия конгрес са налице и немалко слабости. Все още не всички резултати от научните изследвания се довеждат до потребителите; не винаги се съставят достатъчно сполучливо авторските колективи за написване на учебниците; географските лектории почти не обсъждат доклади за резултатите от изследванията по основни и актуални теми; допускат се слабости в планирането и отчитането на дейността както на централното ръководство, така и на филиалите на БГД; не се проведе предвидената национална конференция на учителите по география.

Четвъртият конгрес на географите в България, като взе под внимание постигнатите успехи и допуснати слабости, а така също очертаващите се тенденции в развитието на географските науки и задачите на географското образование,

РЕШИ:

1. За по-нататъшното развитие на географските науки БГД да съдействува на ГИ на БАН и специалност География при ГГФ на СУ „Кл. Охридски“ за по-нататъшното задълбочаване на научните

изследвания и повишаване на тяхната ефективност. Усилията на БГД да се насочат за постигане на следните конкретни цели:

Да активизира научния географски кадрови потенциал за големи творчески изяви, за да може географията да заеме полагащото ѝ се място сред останалите природни и обществени науки в процеса на интензификация на икономиката и другите сфери на обществения живот.

Да мобилизира научните работници от ГИ и ГГФ, преподаватели и учители по география за по-активно участие в решаването на такива комплексни проблеми като: разкриване и оценка на природните условия, рационално използване на природните ресурси и разширяване на суровинната база на народното стопанство, комплексно използване на трудовите ресурси, регулиране на демографските, миграционните и урбанизационните процеси в регионален и общонационален разрез и формирането на селищните системи; ефективно разположение на производителните сили и изграждането на оптимална териториална организация на общественото производство; опазване, възпроизводство, обогатяване и оптимизиране на обкръжаващата среда по пътя на целесъобразното антропогенно натоварване на природните териториални комплекси.

Да усъвършенствува научната стратегия на географските науки като много важна съставна част от цялостната стратегия на развитието на природните, обществените и техническите науки в България до 2000 година. Централно място в географската научна стратегия до V конгрес на БГД следва да заемат следните по-важни проблеми: развитие и детайлизиране на геоморфоложките изследвания и тяхното приложение в борбата с пакостните прояви на съвременните морфогенетични процеси и при сеизмичното райониране на страната и др.; количествена и качествена оценка на климатичните и водните ресурси с оглед оптималното им използване, опазване и възпроизводство; изучаване структурата на природните териториални комплекси с оглед планомерното им използване, преобразуване и оптимизиране; изследване на естественото и механичното движение на населението и формирането на селищните системи; разработване на теорията, методологията и методиката на формиране на териториално-производствените комплекси и на районирането на народното стопанство; изучаване на природните и антропогенните фактори за развитието на рекреационното дело; разработване на методическите проблеми на съставяне на синтетични, тематични и приложни ландшафтни и икономгеографски карти.

Географските науки да разнообразят, обогатят и усъвършенствуват методите на регионален анализ и синтез на физикогеографските и икономгеографските процеси и явления. По-широко място в това отношение следва да заемат методите на прогнозиране, програмиране и моделиране на измененията в природните и социално-икономическите териториални системи.

Географската научна общественост да се включи още по-активно в плановите научни изследвания, насочени към разработването на Генералната схема за териториално разположение на производителните сили и Единния териториално-устройствен план на страната.

2. Една от важните задачи на БГД да бъде подобряването на географското образование. За целта:

ЦР на БГД да съдействува за активизиране и кадровия научен потенциал от ГГФ, ГИ и БАН за усъвършенстване на учебно-производствения процес в спец. География и други ВУЗ с географски дисциплини.

Към Централното ръководство на БГД да се изгради педагогическа група от методици и учители, която да подпомага ръководството при разработване на мерки за оказване на помощ на учителите и тяхното активизиране при обсъждането и решаването на важни задачи на географското образование.

Българското географско дружество да разнообрази своята дейност, като в своите планове включи задачи от рода на следните: обсъждане на учебни планове, програми, учебници, дидактически помагала и др.; изнасяне на лекции на научни теми, свързани с изучаваното учебно съдържание в университета и ЕСПУ, организиране на шефство над кръжоци, оглавяване на научни екскурзии с учители и ученици; разширяване инициативата на групата студенти по география за оказване помощ на Пионерския дворец „Г. Димитров“ в София; въвличане на млади и перспективни кадри от филиалите на БГД в научноизследователската работа на ръководството на научни работници от ГИ на БАН и СУ.

Българското географско дружество да обсъди възможностите за подобряване на мястото на географията в учебния план на ЕСПУ и особено на неговата II степен — в направленията „Човек и природа“ и „Общество и същност“; да се внедрят задачите на географията заедно с тези на историята при изучаването на съвременните обществено-икономически процеси и с тези на биологията при изучаване проблемите на екологията, опазването, възпроизводството и обогатяването на природната среда.

Централното ръководство на БГД, авторските колективи, редакторските колективи и издателствата да положат максимални усилия за усъвършенстване на учебниците по география. Дружеството да поощрява добрите автори на учебници както за средното училище, така и за ВУЗ.

Най-изтъкнатите научни работници и особено авторите на учебници да оказват помощ на учителите чрез консултации в методическото списание „Обучението по география“.

Българското географско дружество да съдействува на ръководството на ГГФ за създаване на географски площадки в универ-

ситета и към базовите училища, които се използват в обучението на студентите.

Учителите по география да работят за насочване на най-добрите и с подчертани географски интереси ученици към специалност география.

Да се съдействува за подобряване квалификацията на учителите по география по въпросите за опазването и защитата на природната среда в курсовете за повишаване квалификацията на учителите в СУ, ИУУ и ЦСКУУ.

БГД със съдействието на МНП да организира между четвъртия и петия конгрес национална географска конференция с учителите.

3. Пред вид голямото значение на задачата за разпространение на географските знания е необходимо:

ЦР на БГД в чест на 40-годишнината от 9 септември 1944 г. да осигури издаването на колективни научни разработки с комплексен характер.

Централното ръководство на БГД в чест на XXV конгрес на Международния географски съюз да осигури издаването на юбилеен сборник.

Централното ръководство на БГД решително да подобри тематиката на географските лектории, да организира научни конференции по тематика, която представлява интерес за широката географска общественост.

Основните теоретични статии за „Известия на БГД“ да бъдат докладвани и разисквани най-напред в Централната географска лектория; да се подобри подборът на статиите във всички издания на БГД; да се даде по-широк прием на статии в сп. „География“, изпращани от географите на дружествените филиали.

В плана на географските лектории да се предвиди обсъждане на дружествените издания; да се усъвършенствува структурата на сп. „География“ и да се помисли за неговото по-сполучливо название.

4. За подобряване на организационното състояние на дружествената дейност е необходимо да се:

Състави единен план — годишен и полугодишен, за цялостната дейност на БГД, който да обхваща главните задачи на Централното ръководство и основните мероприятия за дружествените филиали.

Засили координацията между Централното ръководство на БГД и на филиалите в София и в провинцията със Съюза на научните работници и неговите клонове.

Подобри организационната отчетност на дружествените филиали; да продължи процесът за организиране на нови дружествени филиали в останалите окръжни центрове и особено в столицата.

Създават и укрепват връзките на дружествените ръководства с обществените организации — Съюза на научните работници, Българския туристически съюз, Съюза на учителите и ведомствените служби, като се организира дейно участие на географите в съвместни мероприятия — лектории, екскурзии, чествувания и др.

Да се положат всички творчески сили и всеотдайност за понататъшното развитие на географските науки, на географското образование и за организационното укрепване на Българското географско дружество.

Да се мобилизират всички сили на научните работници, преподаватели и учители по география за изпълнение решенията на XII конгрес на БКП, на Първия конгрес на просветата, на XXIV конгрес на Международния географски съюз и на IV конгрес на БГД.

Варна, 5—7 октомври
1981 г.